

Waarom woordenschat?

- Communicatie en communicatieve redzaamheid
- Conceptuele kennis: brokjes kennis van de wereld

Samenhang met andere taalvaardigheden

Klanken

Woorden

Zinnen

Robuuste samenhang
tussen woordenschat en
grammatica

Samenhang met academische vaardigheden

Rekentaal

Vakinhoudelijk leren vraagt kennis van vakspecifieke taal

Min, eraf, verschil, verdelen, ...

Minder woordkennis

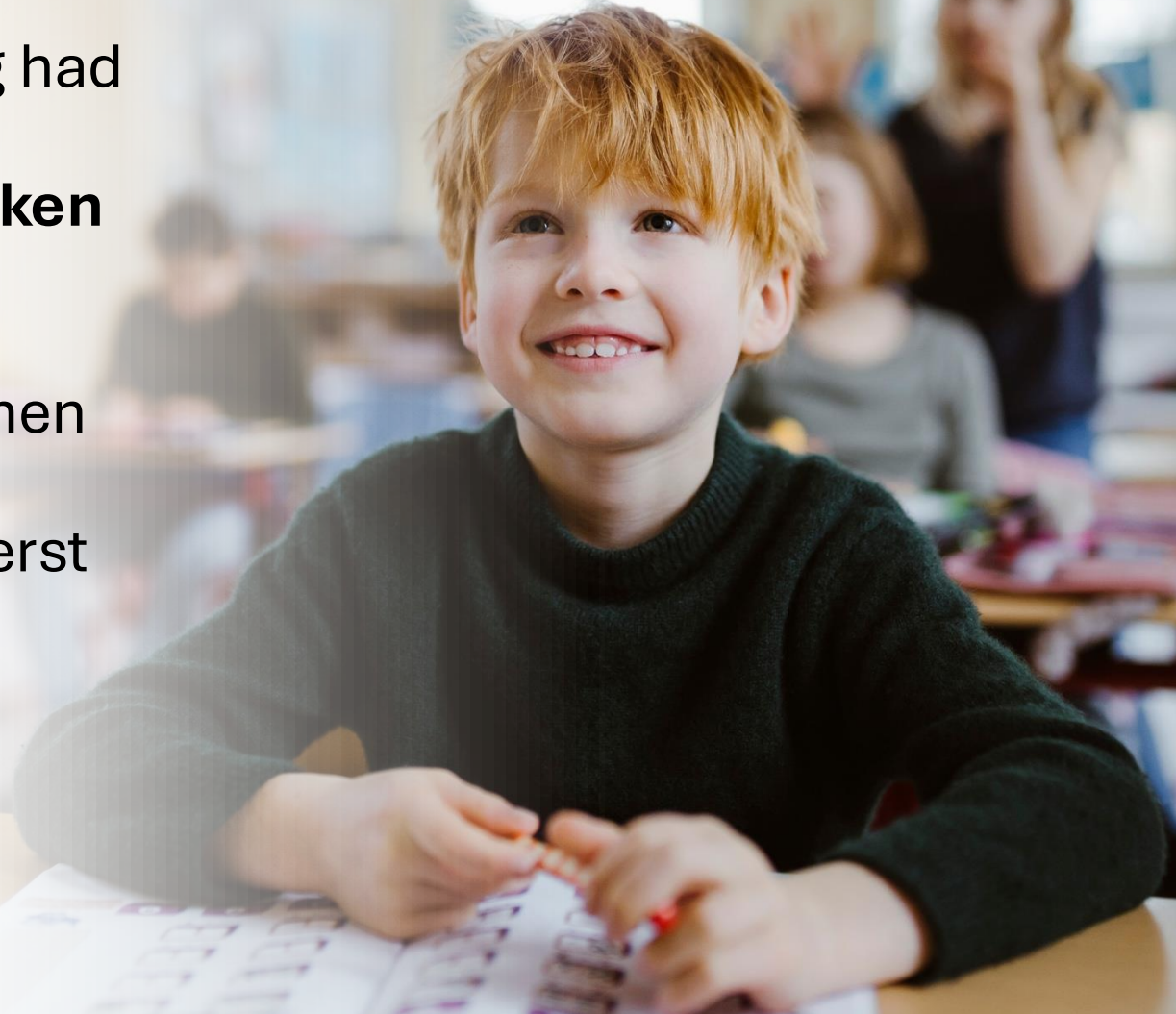
→ minder rekentaal

→ minder numerieke vaardigheden

“Ik probeerde een leerling het verschil tussen **even** en **oneven** te leren. Hoewel ik al op verschillende manieren uitleg had gegeven, begreep hij het niet. Totdat ik met hem ging **opzoeken** hoe je even en oneven **in zijn thuistaal** zei. Onmiddellijk klaarde zijn gezicht op en binnen een paar minuten had hij de sommen gemaakt, waar hij eerst zo mee worstelde.”

Hanneke, leerkracht in
nieuwkomersonderwijs

Deze presentatie

Woordenschat bij TOS en
Meertaligheid

Verschillen tussen meertalige
kinderen

Versterken van de meertalige
woordenschat

Versterk de meertalige woordenschat: Inzichten en praktische tips voor TOS en meertalige kinderen

Universiteit
Utrecht

Prof. Dr. Elma Blom
Universiteit Utrecht

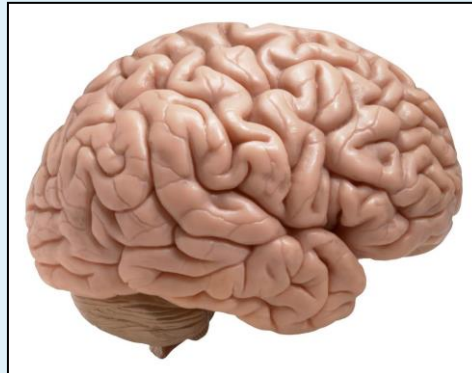
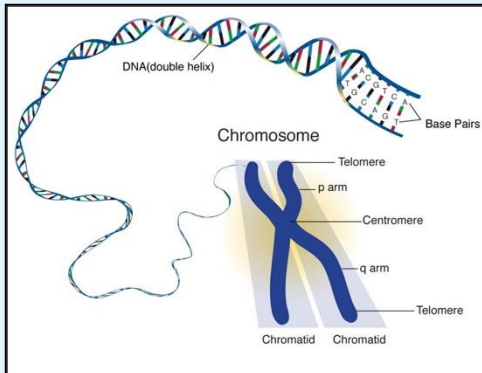

Taalontwikkelingsstoornis en Meertaligheid

Oppervlakkige gelijkenissen, andere oorzaken

Taalontwikkelingsstoornis (TOS)

- Neurocognitieve ontwikkelingsstoornis
- Taal wordt minder goed verwerkt in de hersenen
- Moeite met praten en begrijpen van taal

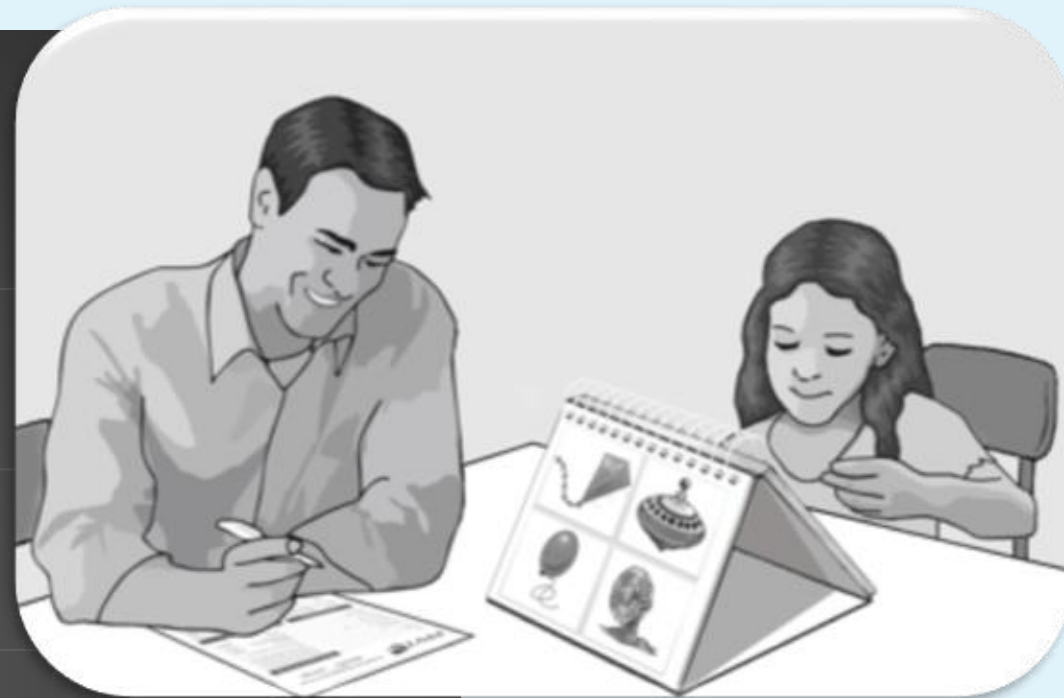
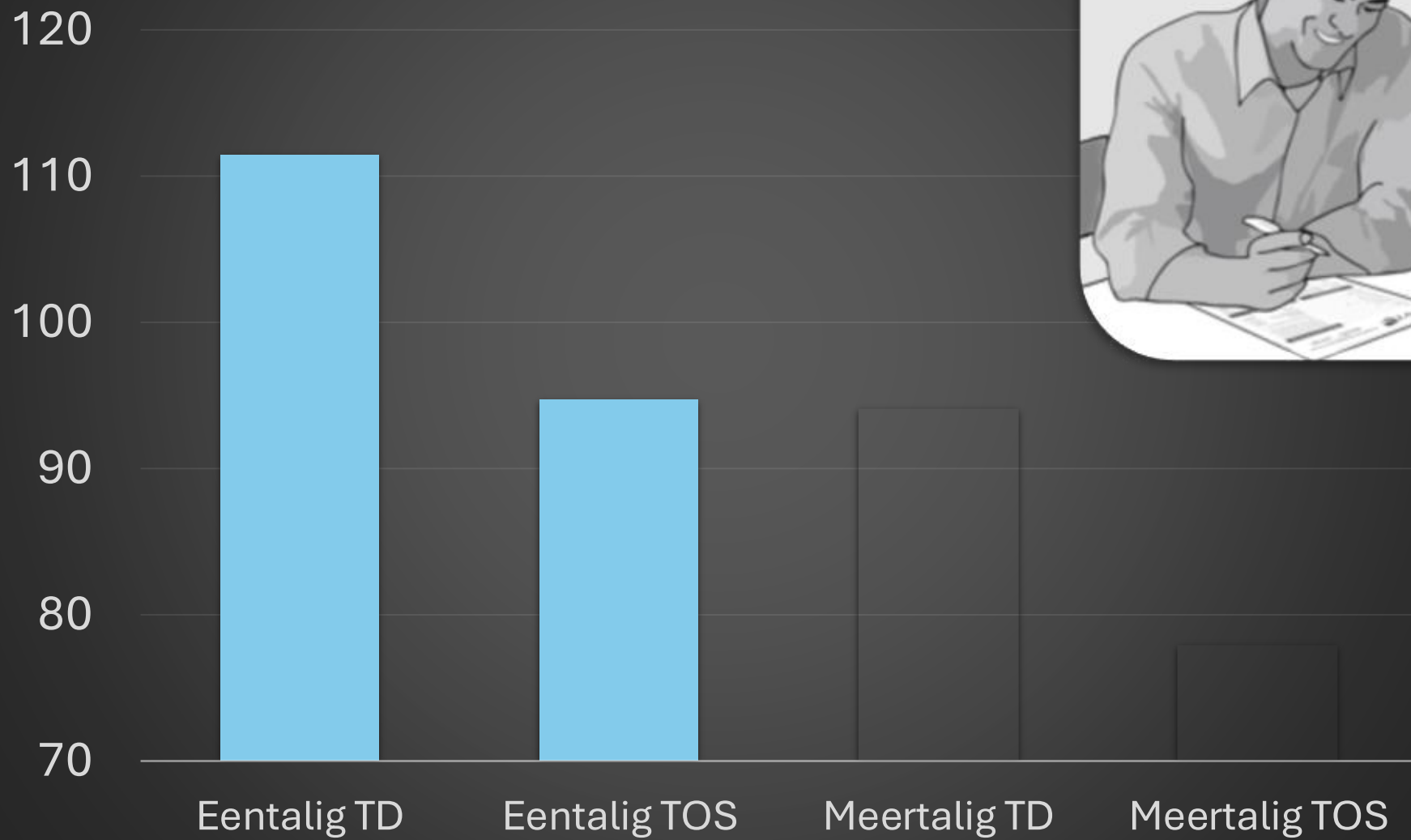
Abigail

En sta ..daar was ook eh boksauto.
En eh er was ook eh een eh ehm

80th Street Residence 430
East 80th Street, New York

Woordbegrip Nederlands

Woordproductie: Innerlijke-Toestand-Termen

Een mamavogel gaat in de winkel
Dan komt er een poes en dan een hond
Hij **wilt** een vogel kleine eten
Dan gaat ie klimmen
Dan pakt hij de vogel
En dan komt mama weer terug
En dan komt er een hond aan
Dan gaat ie een staart van poes eten
En gaat weg
Met ze hond
Bijten

TOS

De kuikentjes hebben **honger**
Ze **willen** eten
De moeder vliegt weg om eten te halen
En de kat de heeft **zin in** kuikentjes
Dan heeft de moeder een worm gevonden
En dan klimt de kat in de boom
Dan heeft hij 't nest te pakken
En dan **ziet** de hond het
En dan bijt ie in de staart
En dan is de moeder nog steeds **bang**
Dan rent de poes weg voor de hond
En dan is de moeder weer **blij**

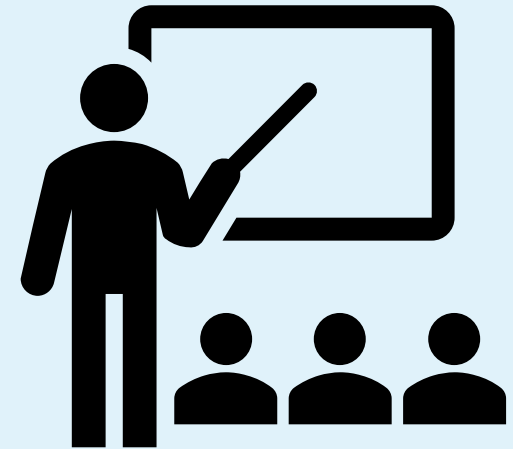
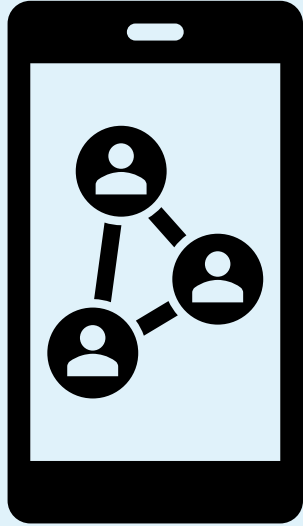
TD

Kenmerken woordenschat bij TOS

- Wordvindingsproblemen
- Kleinere woordenschat
- Minder woorden voor innerlijke toestanden

Wie vindt zichzelf meertalig?

Je bent meertalig als je **regelmatig taalaanbod** ontvangt in **meerdere talen** gedurende de **meest dynamische periode** in de **communicatieve ontwikkeling**.

Verdeeld taalaanbod

... kan zorgen voor een

- BlootStellingsAchterstand (BSA) in Nederlands
- Verdeelde woordenschat

Onderzoek in de VS (Spaans-Engels)

- 70% van de gebruikte woorden zijn uniek voor de beide talen
- 30% wordt in beide talen gebruikt

Mehmet door een eentalige bril

hand

oog

broek

drinken

Mehmet door een eentalige bril

keci

makas
göz

uçak

Mehmet door een meertalige bril

hand

oog

broek

drinken

keci

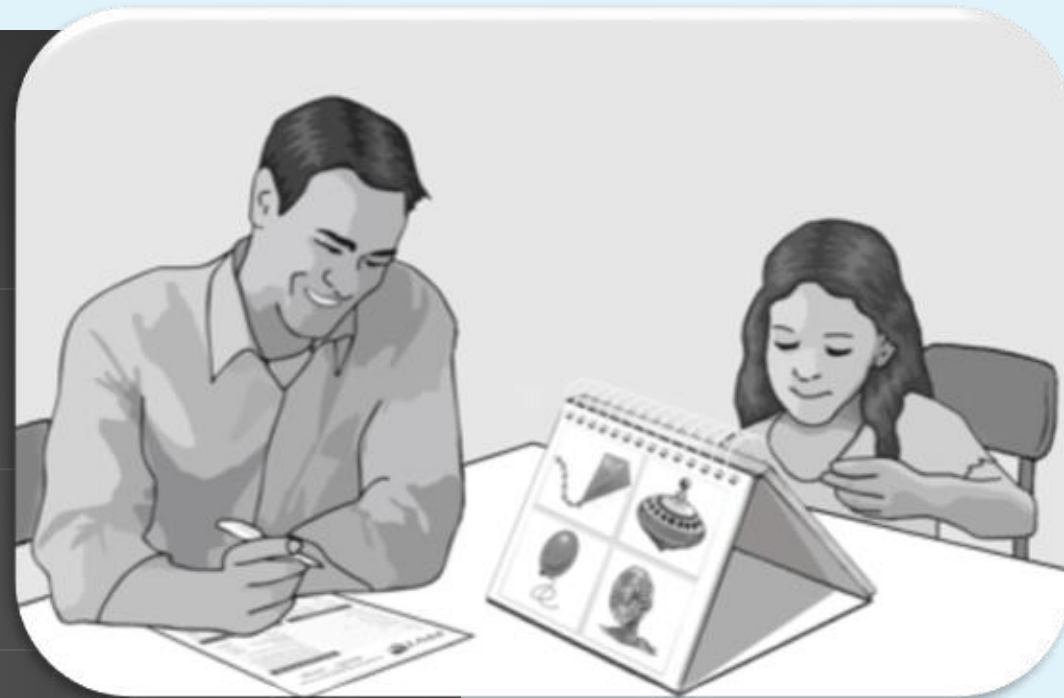
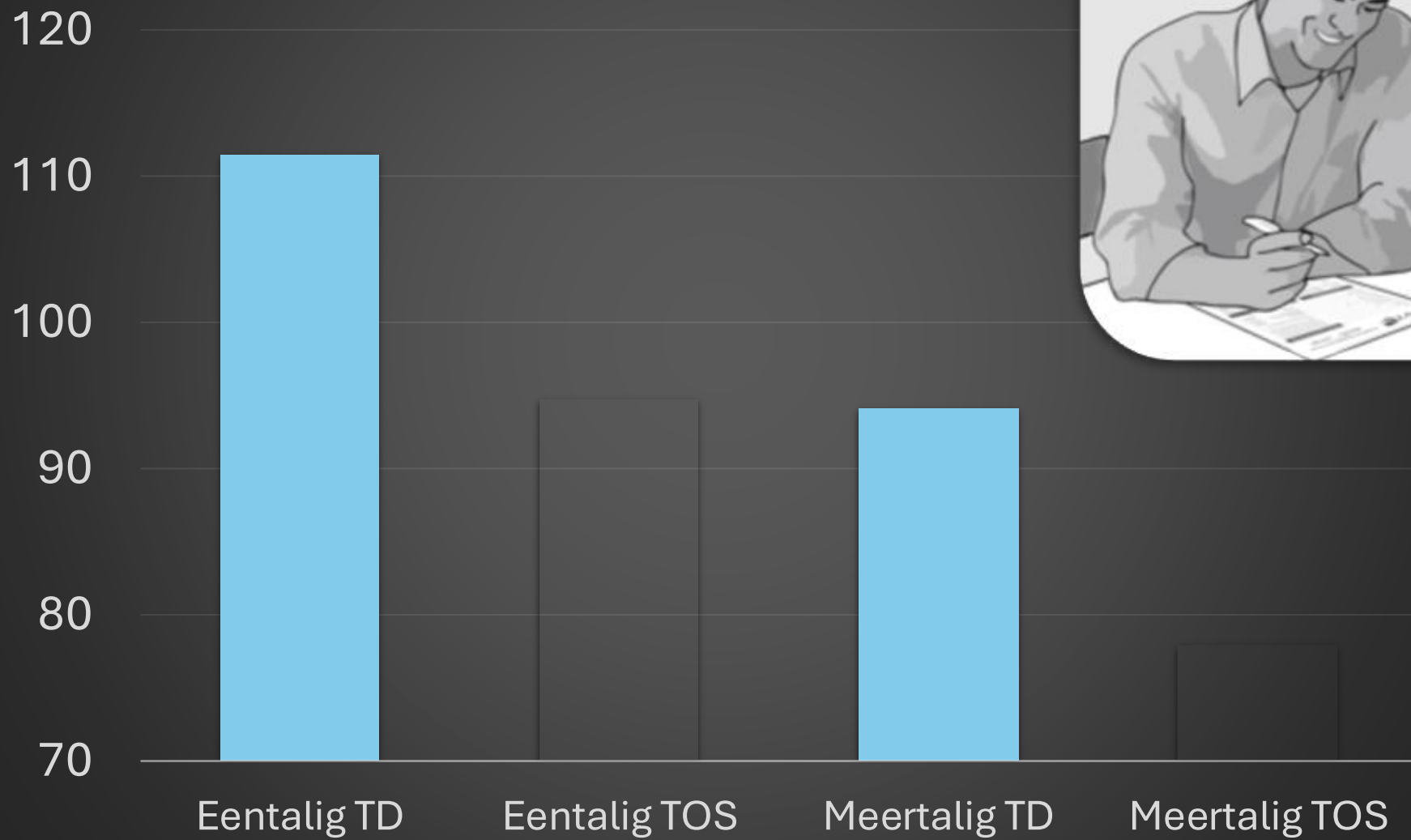
makas

göz

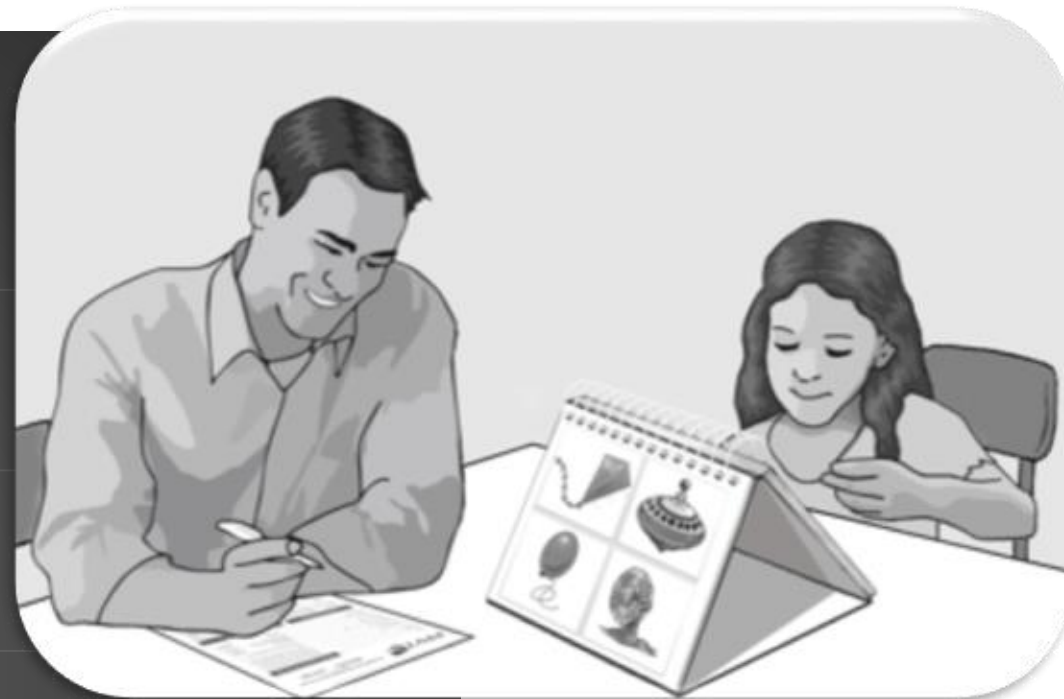
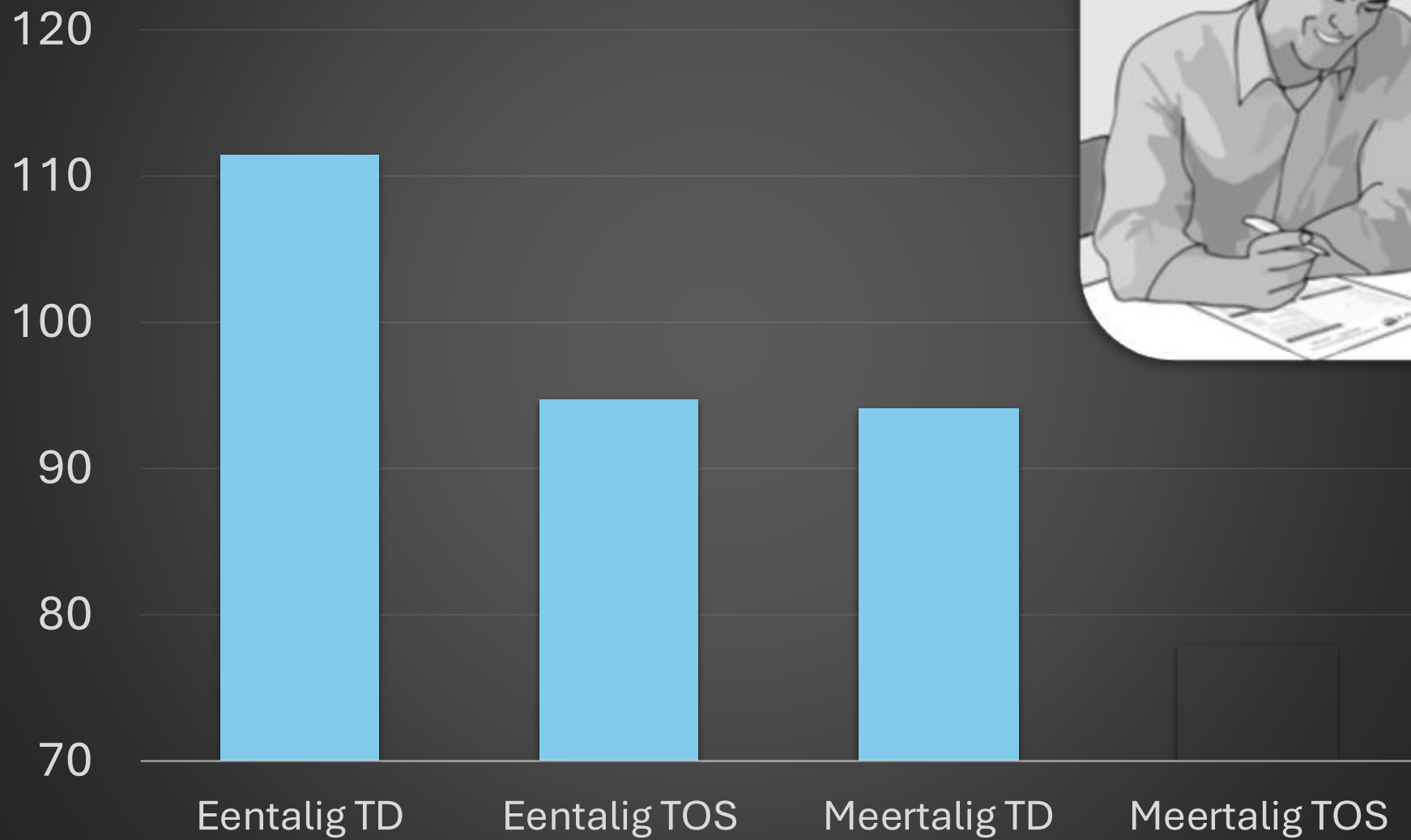
uçak

Woordbegrip Nederlands

Woordbegrip Nederlands

TOS of BSA?

KIND 1 (5 jaar)

Kind: hij vindt ze bang mij vinger opeet kippen.

Oud: die kippen?

Kind: ja, mijn vinger opeet.

Oud: hoe kan dat nou?

KIND 2 (5 jaar)

Kind: deze um niet uh ogen uh zien.

Kind: toen zo een voet kapot.

Oud: ja.

Kind: jo jongen hond kapot

TOS versus BSA

TOS

Kind-intern (aangeboren)

Gaat (in principe) niet over

Meer blootstelling helpt weinig

In beide talen

BSA

Kind-extern (omgeving)

Gaat (in principe) over

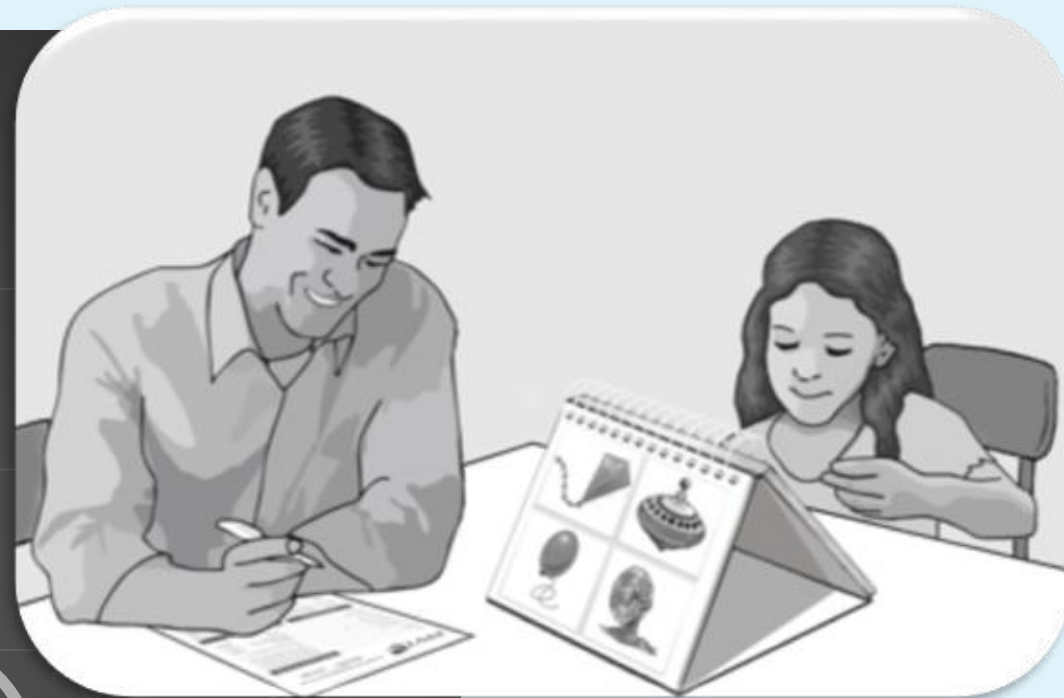
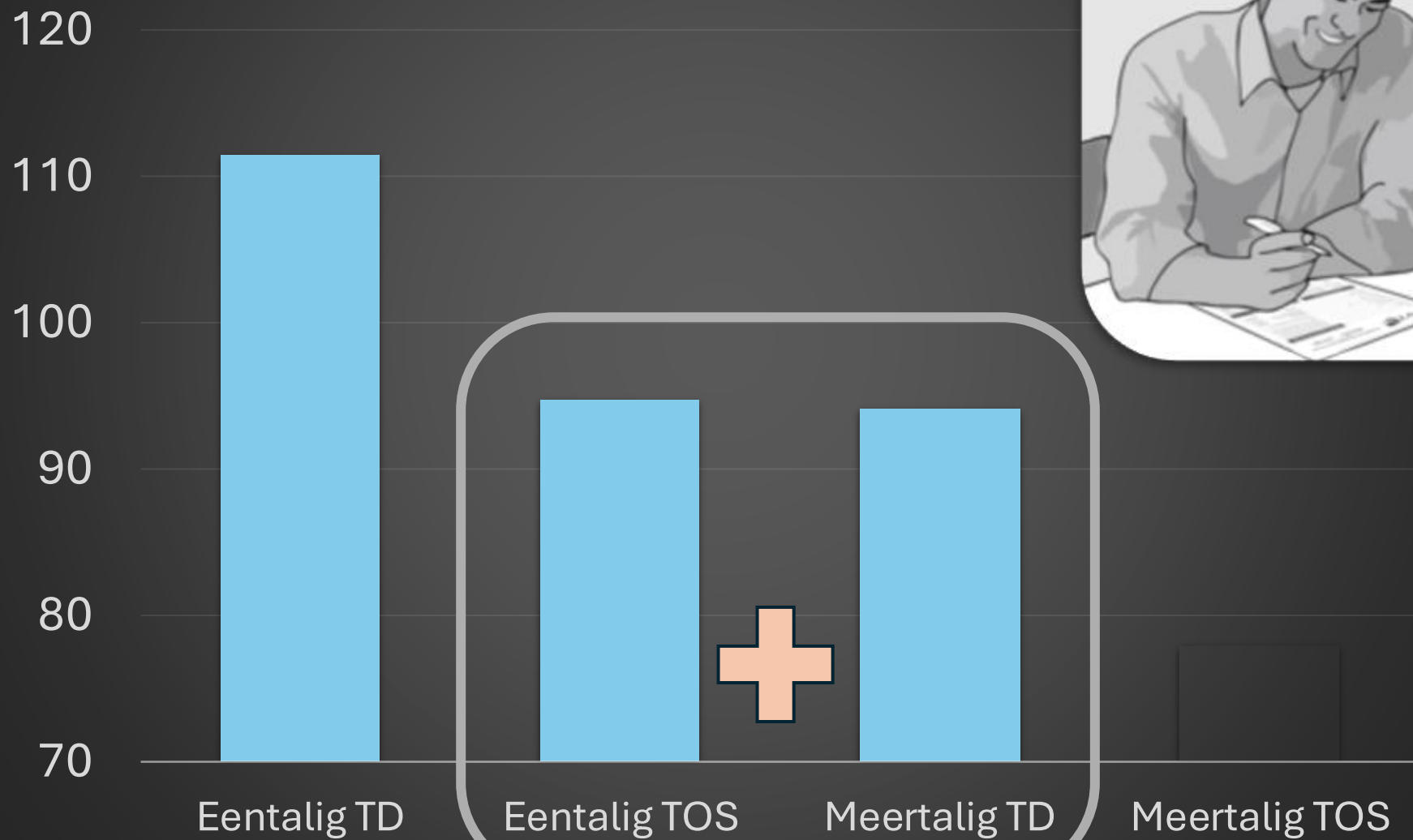
Meer blootstelling helpt veel

Doorgaans in één taal

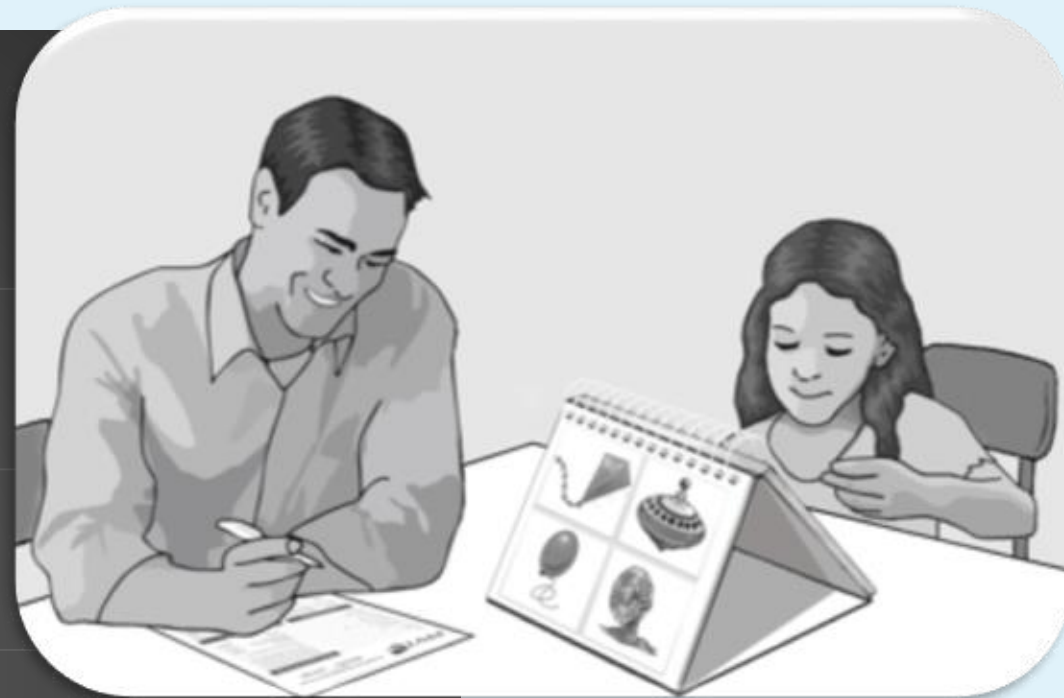
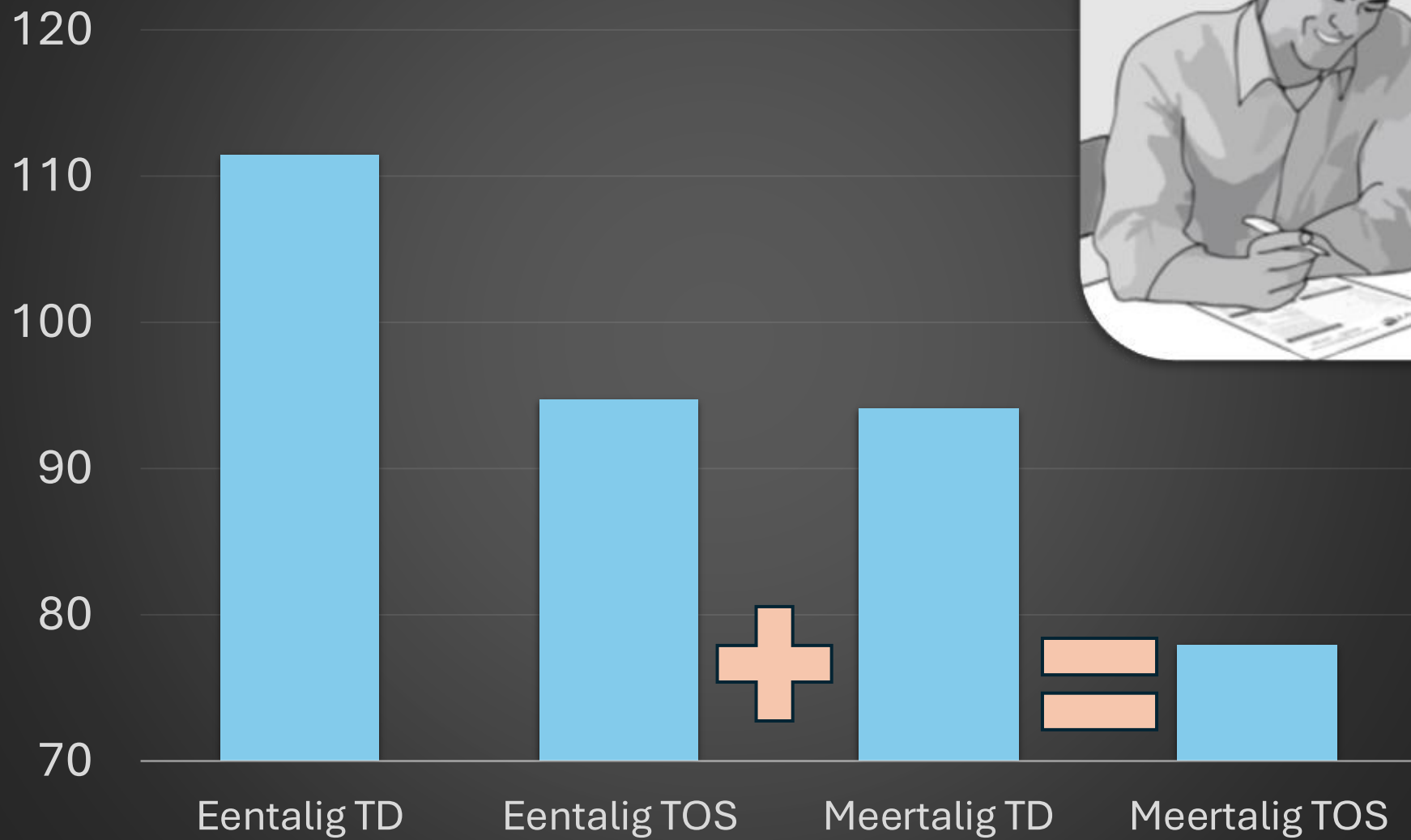
TOS én BSA

- Een BSA leidt niet tot TOS
- Een BSA en TOS kunnen wel samen voorkomen
- Wat betekent dat voor de Nederlandse woordenschat?

Woordbegrip Nederlands

Woordbegrip Nederlands

Woordenschat

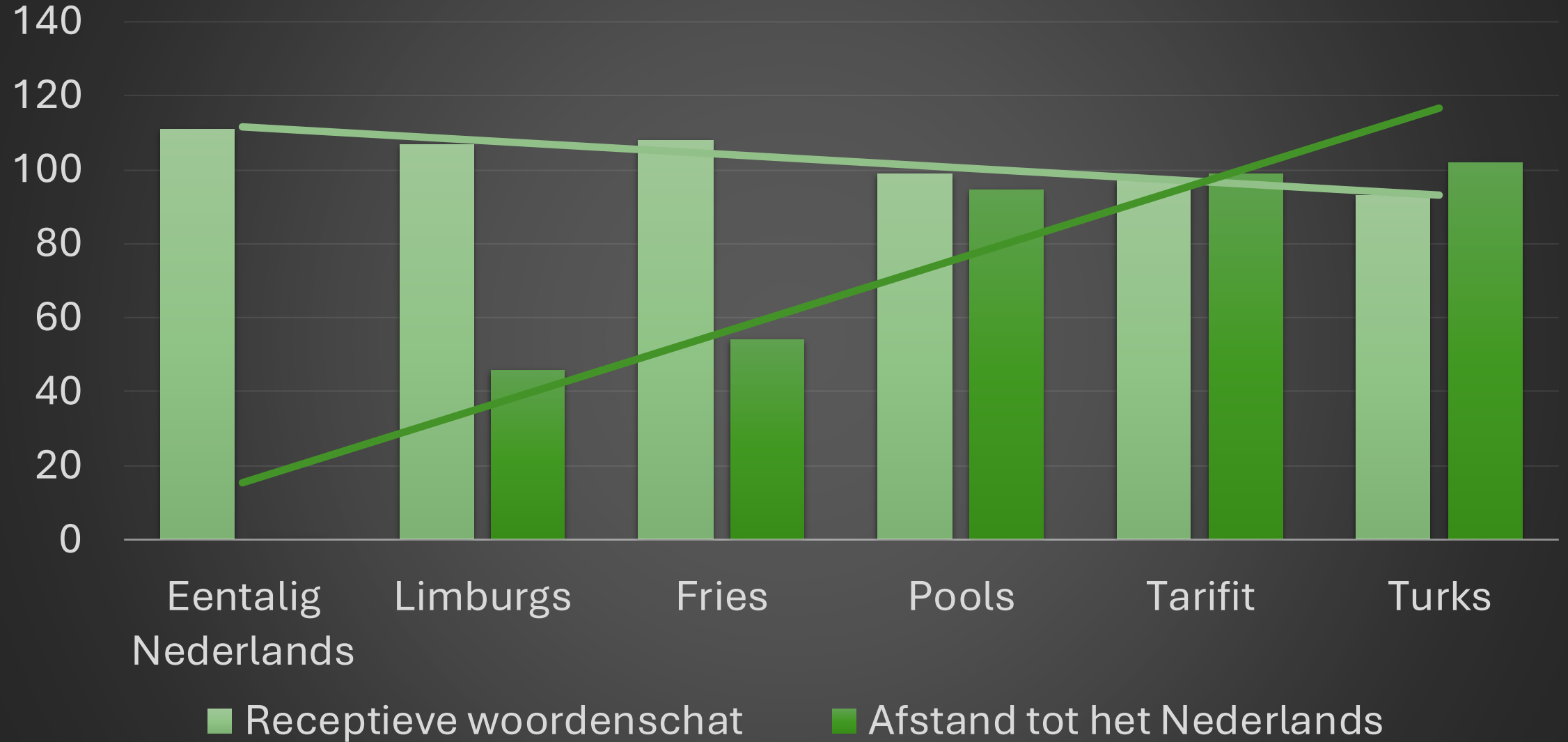
- Extra aandacht bij TOS of meertaligheid
- Nog meer aandacht bij TOS + meertaligheid
- Grote verschillen tussen meertalige kinderen

“All children who are bilingual have in common that they have been exposed to two languages. Beyond that, the ways in which children’s environments provide exposure to two (or more) languages vary enormously.”

Erika Hoff

Woordbegrip Nederlands

Overlap tussen talen helpt

Niet-cognaten

bern - kind

Niet-identieke cognaten

hân - hand

Identieke cognaten

poes - poes

Hoe identieker de woorden in Nederlands en Fries,
hoe beter de kinderen die weinig blootgesteld zijn
aan Fries, Friese woorden begrijpen

(Valse) vrienden

Cognaten (“friends”)

hond en Hund, computer en камбыūtir

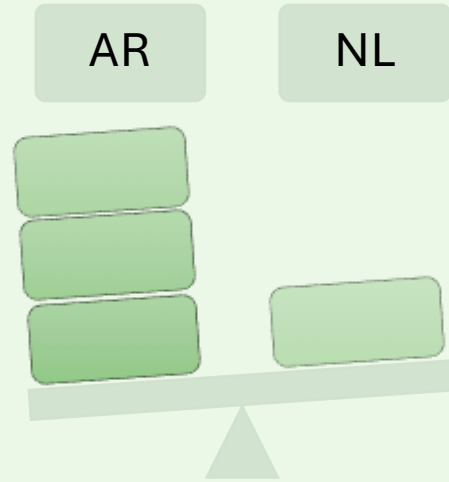
"Restaurantul italian servește paste delicioase, salate proaspete și deserturi exotice!"

“False friends”

kachel en Kachel, 0

Balans

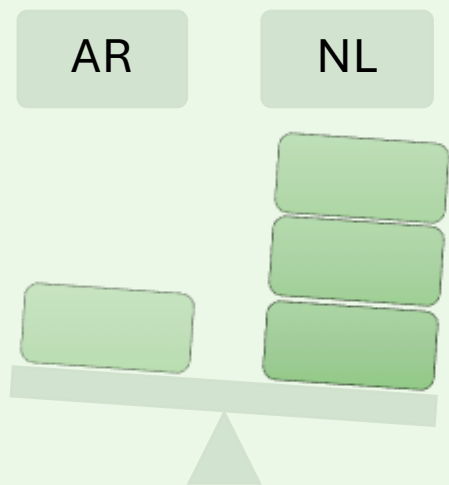
Recent in Nederland
vanuit Soedan

Thuis Arabisch, in de
taalschool Nederlands

Met brusjes Arabisch,
beetje Nederlands

Balans

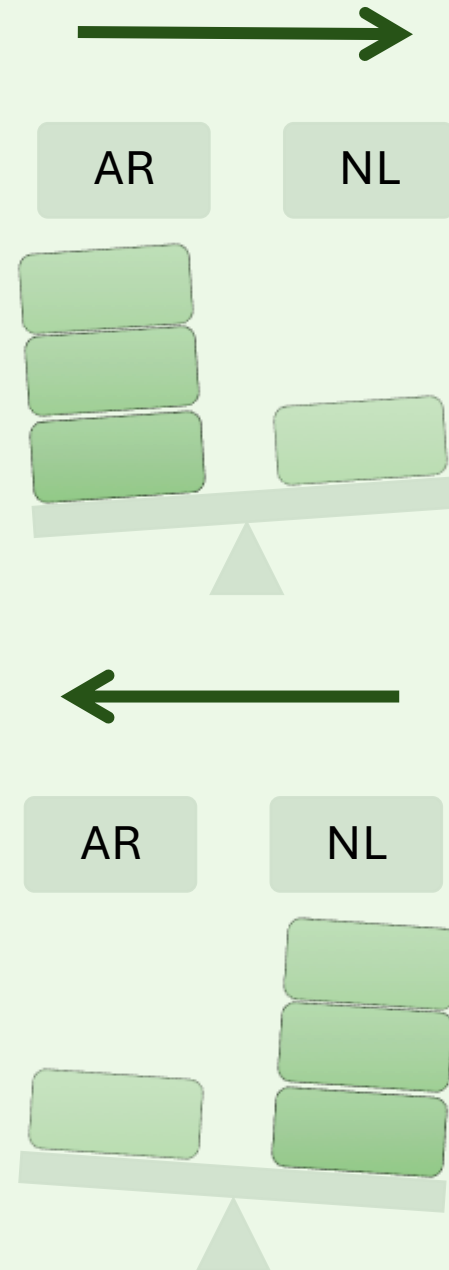
In Nederland geboren
Thuis een mix van
Arabisch en Nederlands
Op school en met
brusjes Nederlands

Oman

It's **kieteling!**

- Amina zal eerder Arabische woorden door haar Nederlands mixen
- Oman zal eerder Nederlandse woorden door zijn Arabisch mixen
- “Filling gaps”

Mixen door kinderen: een probleem?

Code-switching, code-mixing, code-meshing, taalmixen

Burada ne görüyorsunuz ? Kind: Een vogelnest.
Ik wil altijd **bir yerlere gitmek istiyorum**
Mama, we moeten Mehmet **geçen**

- Van jongs af aan gecontextualiseerd
- Vergroot de expressieve mogelijkheden (Can I have another **spekje?**)

Mixen door ouders: een probleem?

- **Niet** voor de Nederlandse woordenschat (ook niet bij TOS)
- **Wél** een mogelijk risico voor de woordenschat in de thuistaal

Versterking van de meertalige woordenschat

Adviesorgaan wil dat scholen meertaligheid beter benutten

Ⓣ Meer ruimte voor moedertalen als Arabisch en Turks op scholen? 'Dit stimuleert niet om Nederlands te leren'

Thuistalen

Meerdere talen in de klas is goed voor de leerling. Maar gaat dat niet ten koste van het Nederlands?

Trouw

Verlies van thuistaal: Een reëel risico

Verlies van de thuistaal gaat snel

“... now the focus on his mind is on Dutch, so he’s losing Arabic.”

Moeder in Syrisch gezin

Belang van thuistaal

Wat?

- Leren
- Identiteit
- Ouder-kindcommunicatie

Hoe?

- Overdracht van kennis
- Taal bepaalt (mede) wie je bent
- Gedeelde taal

Thuis taal en Nederlands: Niet *of* maar *en*

- **Geen** belemmering voor Nederlandse taalvaardigheid

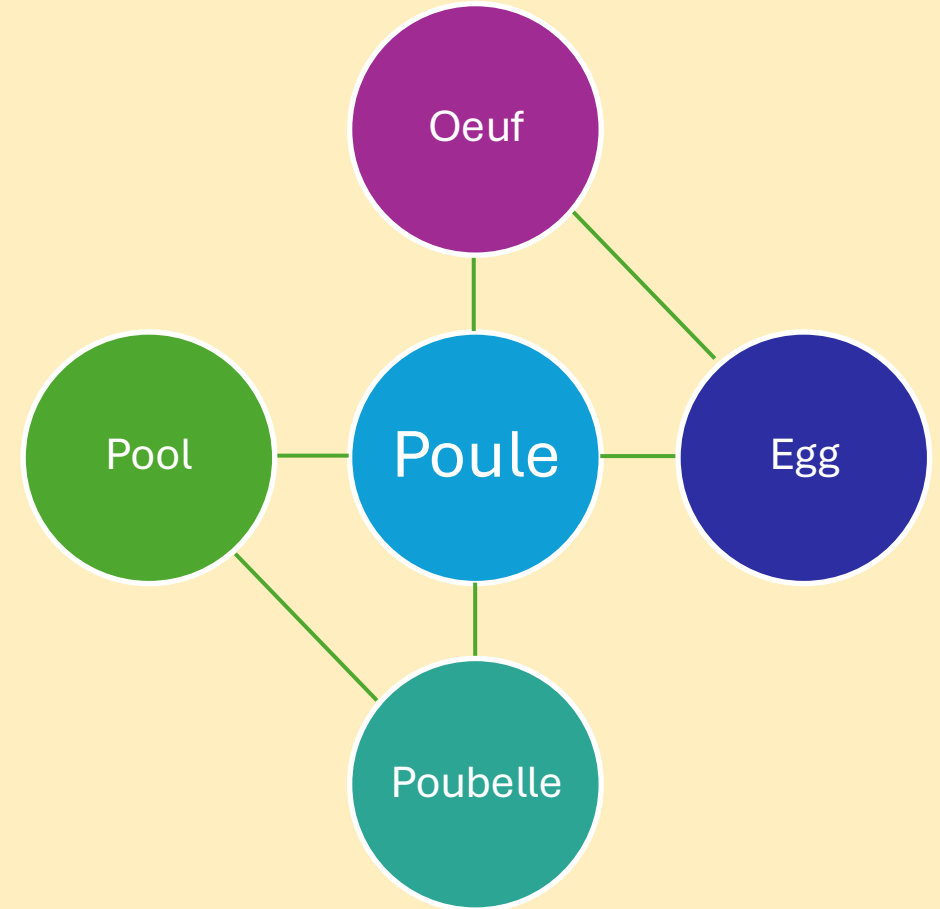
- **Niet** minder gemotiveerd om Nederlands te leren:

“... Ik ben in het land Nederland. Als ik met hen (Nederlanders) praat in Arabisch, begrijpt niemand mij. Maar als ik de Nederlandse taal beter leer, dan kan ik met iedereen praten over alles.”

Leerling in nieuwkomersonderwijs

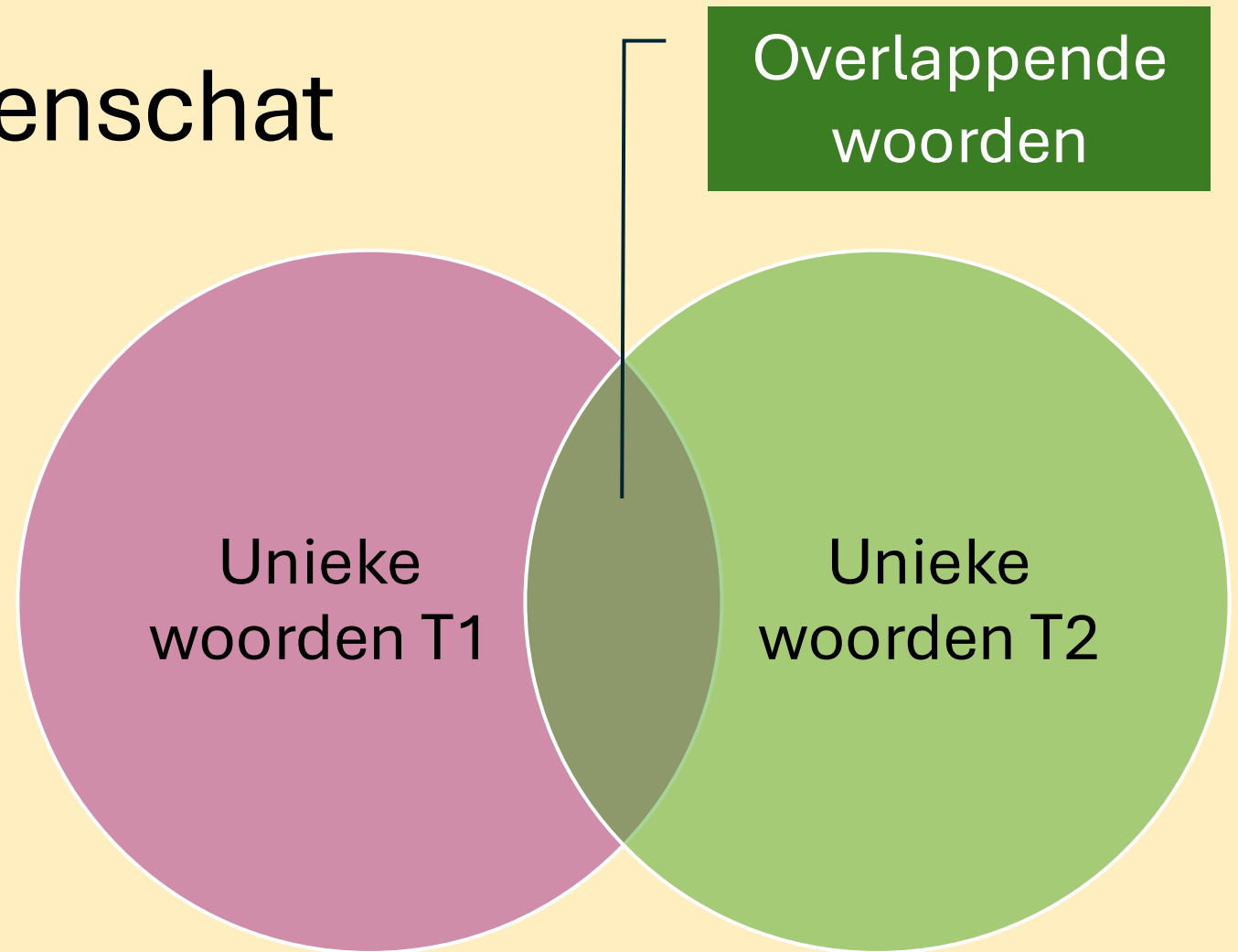
Mentale meertalige woordenschat

- **18-24 maanden:** netwerk met verbindingen tussen woorden die op elkaar lijken
- **30 maanden:** verbindingen binnen én tussen talen
- **Een rijk netwerk:** basis voor een voorspoedige ontwikkeling

Versterking woordenschat

- **Overlappende woorden:** sneller 'opgehaald' dan unieke woorden
- **T2 woordleren:** sneller als kinderen de T1 equivalenten kennen

Effectieve interventies

- Voorbeelden: lezen, verhaal vertellen, definities
- **Lezen:** Thuis lezen in T1 gecombineerd met T2 lees- en woordinstructie op school helpt T2 woordenschat (en *meer* dan thuis lezen in T2).
- **Verhaal vertellen:** Woordenschat in de schooltaal heeft altijd baat bij meertalige interventies, de thuistaal alleen als deze sterk genoeg is.
- **Definities:** Voor Engels woordleren zijn definities in Spaans effectiever dan definities in Engels (Spaans-Engels in de VS).

Meertalige materialen (gezin in museum)

Ga samen op zoek naar wat er leeft in de zeeën en oceanen. Op de plattegrond zie je de locaties van de vragen. Veel plezier!

Başla! Denizlerde ve okyanuslarda yaşayanları görmek için birlikte araştırma yapın. Soruların yerlerini harita üzerinde görebilirsin. İyi eğlenceler!

B SCHILDPAD

Wat zijn de verschillen tussen de landschildpad hierboven en de zeeschildpadden in de vitrine?

KAPLUMBAĞA

Yukarıdaki kara kaplumbağası ile vitrindeki deniz kaplumbağaları arasındaki farklar nelerdir?

A POTVIS

Hoe vaak passe je een jonge potvis? Ga erbij staan en tel.

ISPERMEÇET BALIK

Bu genç ispermeçet balinasına kaç kez gözünü açar? Kollarını açarak test et!

D SCHELPE

Kies een schelp uit de vitrine.

Moeder	Aaa bak bak bak! Bu da bizim bahçeye gelmişti, yavrulamıştı.	Héé kijk kijk kijk. Dit kwam naar de tuin. Het had babies.
Kind	Evet yavrulamıştı. İki tane. Ehhh! Egel.	Ja, het had babietjes. Twee. Ehhh! Egel.
Moeder	Egel. Türkçesi?	In Turks?
Kind	Egel.	Egel [herhaalt het Nederlandse woord].
Moeder	Türkçesi?	In Turks? (lacht)
Kind	Ehhhmm! Ehhhhh! Kirpi.	Ehhhmm! Ehhhhh! Egel
Moeder	Yeaay! Valla hiç beklemiyordum hatırlayacağını. Bu ne?	Ik had niet verwacht dat je het zou herinneren. Wat is dat?
Kind	Haa! Kikker.	Haa! Kikker.
Moeder	Nerede kikker?	Waar is de kikker?
Kind	Kikker yazıyor.	Hier, er staat kikker.
Moeder	Baksana şeyi de var, iskeleti.	Kijk, het heeft ook een skelet.
Kind	Neee!! O ne?	Waaaat! Wat is dat?
Moeder	Bunun Türkçesi ne?	Hoe zeg je dat in het Turks?
Kind	Kurbağa.	Kikker.

Meertalig woordenlijstje (klas naar museum)

NAAR DE TOP VAN DE MONT BLANC: EEN BEZOEK AAN TEYLERS MUSEUM Woordenlijstje – Rondleiding

 Multi-STEM
Multilingual voices in STEM education

Zin uit het bezoek	Woord	Plaatje	Wat zijn de woorden in je thuistaal? Schrijf het op!
Dit bezoek gaat over de Mont Blanc. Dat is de hoogste berg van Europa. Het gaat ook over Horace. Hij beklom de berg in 1785 voor het eerst.	De berg		
	Klimmen		
Wetenschappers deden in de 18 ^e eeuw al veel onderzoek . Daardoor weten wij nu meer over bijvoorbeeld elektriciteit en magnetisme.	De wetenschapper/ het onderzoek		
Wetenschappers zijn nieuwsgierige mensen.	Nieuwsgierig		
De instrumenten in deze zaal werden gebruikt om verschillende dingen te meten .	Metten met een instrument		
Dit is een tekening van de beklimming van de Mont Blanc. Horace wilde onderzoeken hoe hoog de berg was. Dus nam hij meetinstrumenten mee (gedragen door al die mensen). Hij was nieuwsgierig en wilde van alles onderzoeken .			

Meertalige landschap

VERZAMELEN
Collect Coleccionar Zbierac
جمع الحاصلات
Toplemek

MUSEON-OMNIVERSUM • GEMEENTE DEN HAAG • ASV BANK • ERVOS 1812

VOGELS
Zoo's Am. Park Berlin
الطيور

مَرْحَبًا بِكُمْ
BIENVENUE
Willkommen
Witamy
Well Come

das HAUS - vogel
pasare
casa
casă
praktidom

Ενα πουλι και ενα οητι

UN pájaro y una casa.
UM pássaro e uma casa.
praktidom. 새와 집

Co-creatie met kinderen

Maak een meertalige label voor je voorwerp

Welk voorwerp heb ik
gekozen?

vlinder

Vertaling

ttumaczenie translation ትርጉም

çeviri traducción ترجمة tasuqqilt

ΠΕΠΕΡΥΔΑ bulg:
PAPILLON FR.

Dit weet ik over mijn
voorwerp...

- het kan vliegen
- je hebt heel veel soorten
- vlinders wonen op verschillende plekken
- het is een insect
- het heeft 6 poten

Dit vind ik leuk aan mijn
voorwerp...

de versch-
llende
kleuren
en de vorm

lubie: I like: አወዳለሁ Severim:

Me gusta: أحب Hemmley:

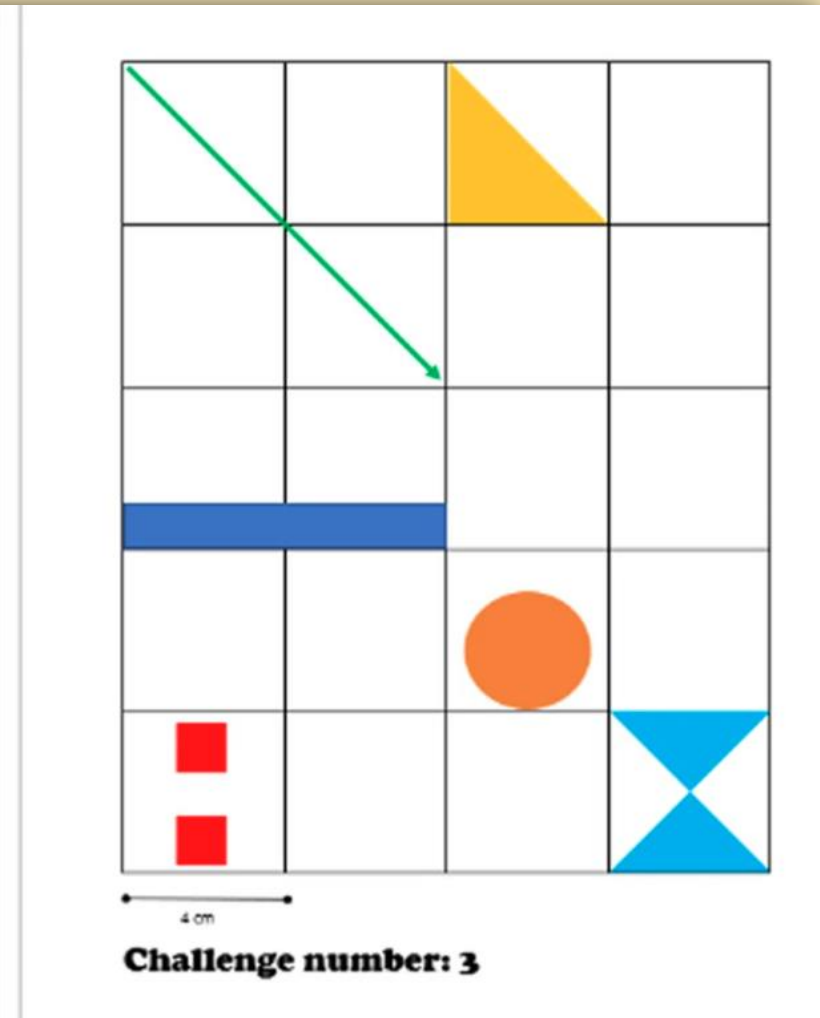
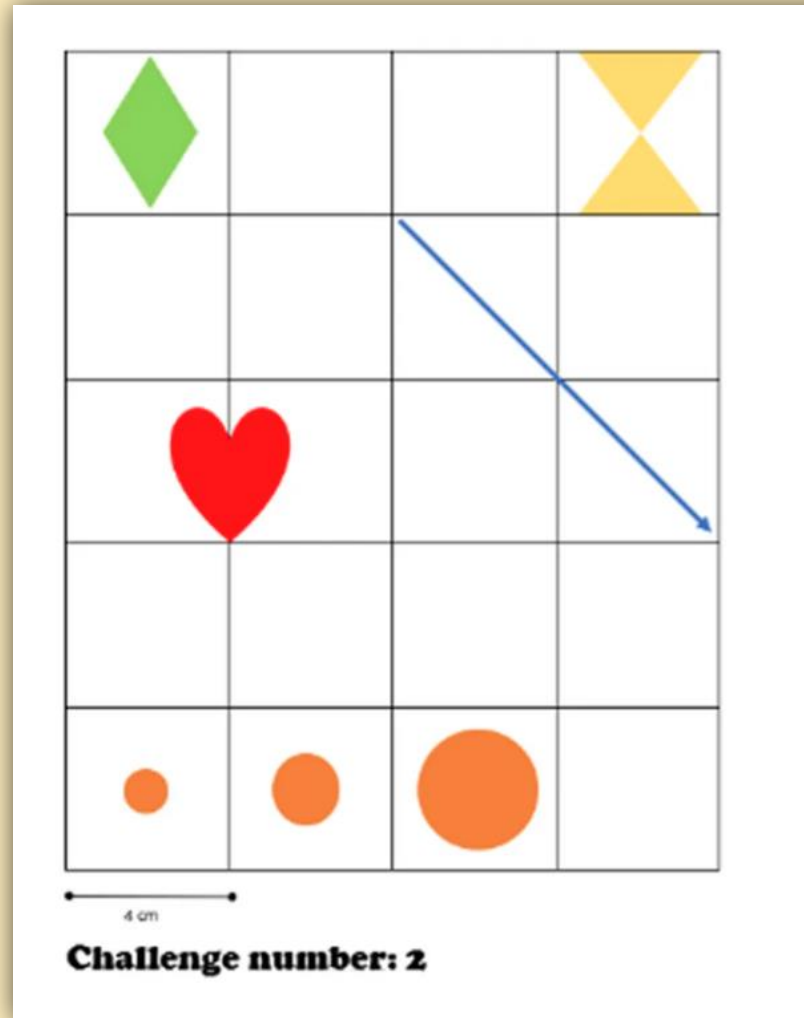
me gustan los
diferentes colores y
la forma también

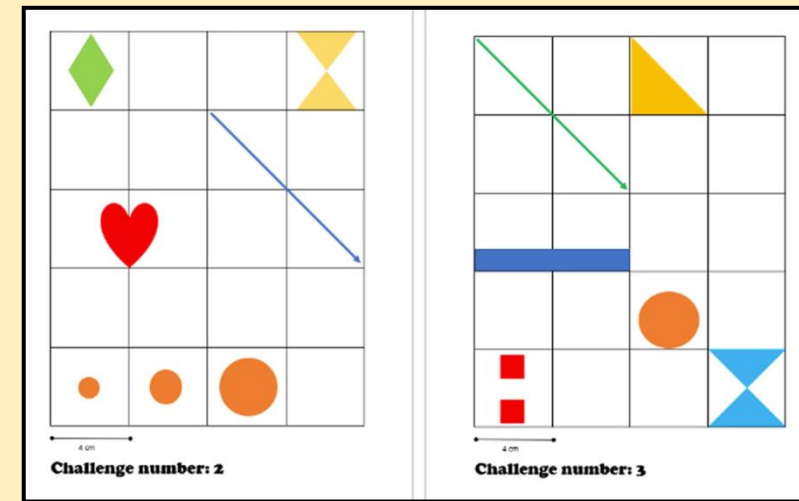
Rekenspel met ouders

Rekenspel voor ouder en kind, ontwikkeld mét ouders.

- Mathematiseren
- Modelleren
- Empowerment

Leren van (reken) thuistaal thuis

“So he told me, uh, a long kvadrat [square in Swedish]. That was it ... “long *kvadrat*”. And then I told him that that’s called a *fyrkant* [rectangle], and he’s like “oh yeah”. And then with a square I told him, use the word *kvadrat* ... the square with the equal sides. That’s called a *kvadrat*.”

Moeder in Zweeds gezin

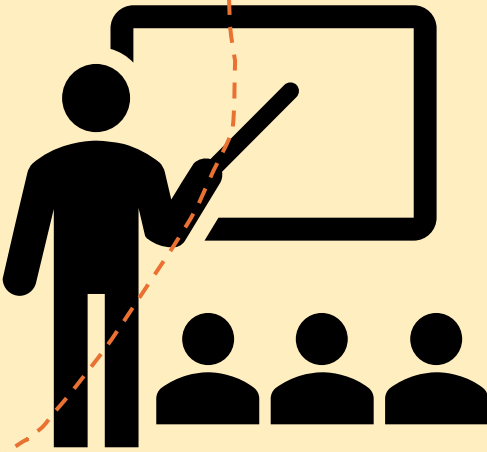
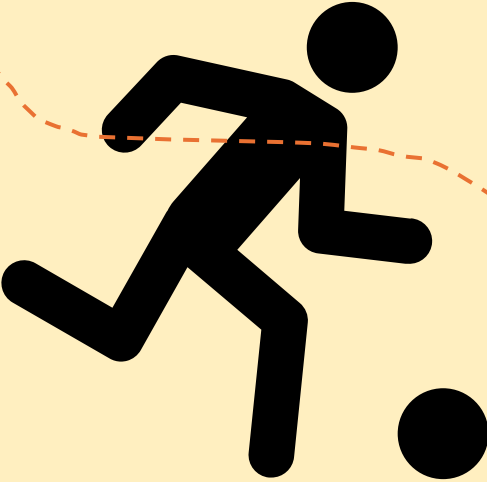
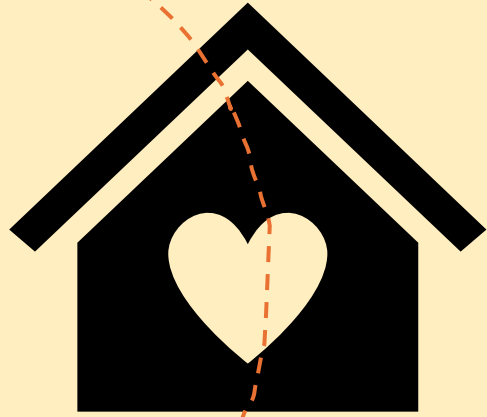
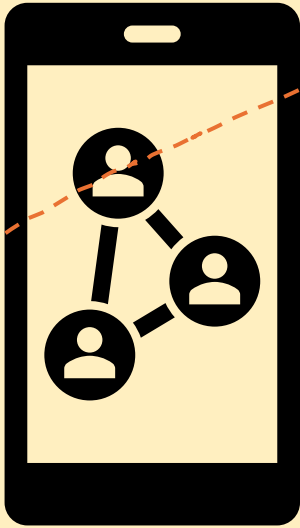
Versterken meertalige woordenschat

- Stimuleren met meertalige materialen & activiteiten
- Samenwerking met kinderen én ouders
- Kan overal!

Een sterke meertalige woordenschat ...

- Bevordert woordenschatontwikkeling
- Kan helpend zijn voor ouder-kind interactie

... en verbindt leercontexten en leefwerelden van kinderen

Met dank aan

- De onderzoeksresultaten die ik gepresenteerd heb, komen uit verschillende onderzoeken van de afgelopen jaren. Met veel dank aan mijn collega's van CoDEmBi, CALM en Multi-STEM en alle gezinnen die meegedaan hebben aan dit onderzoek.
- Dit onderzoek is gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek.

Multi-STEM
Multilingual voices in STEM education

